

0703813256

Walter

arrest

GERECHTSHOF 's-GRAVENHAGE

Sector handel

Zaaknummer : 105.007.416/01
Rolnummer (oud) : 08/6

Rolnummer rechtbank : 07/944

arrest van de vijfde civiele kamer d.d. 18 november 2008

inzake

Stichting Paralegal Expertise & Management,
gevestigd te Rotterdam,
appellante, tevens voorwaardelijk incidenteel geïntimeerde in de hoofdzaak,
eiseres in het incident,
hierna te noemen: Paralegal,
advocaat: mr J.P. van Ginkel,

tegen

Stichting Het Juridisch Loket,
gevestigd te Utrecht,
geïntimeerde, tevens voorwaardelijk incidenteel appellante in de hoofdzaak,
verweerster in het incident,
hierna tevens te noemen: HJL,
advocaat: mr P.J.M. von Schmidt auf Altenstadt.

Het geding

Bij tussenarrest van 3 april 2008 heeft het hof in het incident de vordering van Paralegal tot (gedeeltelijke) schorsing van de tenuitvoerlegging van het bestreden vonnis afgewezen en de hoofdzaak naar de rol verwezen.

Paralegal heeft vervolgens een memorie van antwoord in voorwaardelijk incidenteel appel (tevens reactie op de akte voorwaardelijke vermeerdering van eis) genomen.

Partijen hebben hun standpunten op 25 september 2008 voor het hof doen bepleiten aan de hand van pleitnotities, Paralegal door mr C.L. Capel, advocaat te Rotterdam, en HJL door mr G.S.P. Vos, advocaat te Amsterdam. Bij die gelegenheid hebben beide partijen nog producties in het geding gebracht.

Paralegal heeft haar procesdossier overgelegd en partijen hebben arrest gevraagd.

0703813256

Rolnummer: 08/6

2

Beoordeling van de hoofdzaak

1. Het hof verwijst naar hetgeen in zijn tussenarrest is overwogen.
2. De door de voorzieningenrechter in het bestreden vonnis onder 2.1, 2.2, 2.4, 2.6 en 2.8 vastgestelde feiten zijn ook in hoger beroep niet bestreden, zodat het hof daarvan uitgaat.
3. Grief I is gericht tegen de onder 2.3, 2.5, 2.7 en 2.9 door de voorzieningenrechter vastgestelde feiten.
4. Onder 2.3 heeft de voorzieningenrechter vastgesteld dat in mei 2003 de Raad voor de Rechtsbijstand de domeinnamen www.hetj.nl, www.juridischloket.org en www.juridischloket.nl heeft laten registreren en dat de Raad voor de Rechtsbijstand later, in 2006/2007, deze domeinnamen heeft overgedragen aan HJL.
5. De grief van Paralegal is in zoverre gegrond dat de domeinnaam www.juridischloket.nl reeds op 2 juli 2001 is geregistreerd en niet door de Raad voor de Rechtsbijstand, maar door een derde (IHB Advies & Rechtshulp v.o.f.). De domeinnaam www.hetj.nl is pas op 19 februari 2004 geregistreerd door HJL zelf. De domeinnaam www.juridischloket.org is wel in mei 2003 (namelijk op 28 mei 2003) door de Raad voor de Rechtsbijstand geregistreerd. De gedeeltelijke gegrondbevinding van deze klacht kan op zichzelf echter niet tot vernietiging van het bestreden vonnis leiden.
6. Onder 2.5 heeft de voorzieningenrechter overwogen dat op 18 november 2003 de Tweede Kamer definitief heeft ingestemd met het wetsvoorstel tot oprichting van het Juridisch Loket. Volgens de grief blijkt dit niet uit het als productie 7 overgelegde kamerstuk; daaruit kan hoogstens worden afgeleid dat de uitgangspunten voor een gewijzigd stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand zijn goedgekeurd. Daarnaast geldt dat alle kamerstukken tot die tijd zagen op de oprichting van *een* juridisch loket en niet van de oprichting van *Het* Juridisch Loket.
7. Het hof is, met HJL, voorshands van oordeel dat uit het desbetreffende kamerstuk wel degelijk volgt dat de Tweede Kamer op 18 november 2003 heeft ingestemd met het voorstel van de Minister van Justitie tot herziening van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand, welke herziening onder meer de oprichting van Het Juridisch Loket impliceert. Dit wordt bevestigd in het Implementatieplan herinrichting stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand van de Raad voor Rechtsbijstand van 12 februari 2004 (door HJL overgelegd als productie 8) onder 1. Deze klacht faalt.
8. Onder 2.7 heeft de voorzieningenrechter overwogen dat voorafgaand aan de officiële opening van het eerste juridische loket, op 18 juni 2004, in Breeda, diverse persberichten zijn uitgegaan in de media. In de grief wordt aangevoerd dat het eerste juridische loket niet geopend kan zijn op 18 juni 2004 omdat de Stichting blijkens het uittreksel van het Handelsregister van de Kamer van Koophandel is opgericht op 12 juli 2004.

0703813256

Rolnummer: 08/6

3

9. Het hof overweegt als volgt. Volgens het door HJL overgelegde persbericht van 2 juni 2004 zou de minister van Justitie op 18 juni 2004 het eerste juridische loket in Breda openen. De omstandigheid dat toen HJL nog niet was opgericht, rechtvaardigt niet de conclusie dat dit persbericht onjuist is. Het hof ziet niet in waarom de opening van het eerste juridische loket afhankelijk zou zijn van de voorafgaande oprichting van de Stichting Juridisch Loket. De Bureaus voor Rechtshulp zijn (wat betreft de publieke functie) overgegaan in juridische loketten. Zoals in het Raamwerk vorming Juridisch Loket wordt omschreven (3.3.1), is de landelijke Stichting Juridisch Loket verantwoordelijk voor de organisatie van een laagdrempelige, brede toegang tot de rechtsbijstand in het gehele land, waartoe zij een netwerk van juridische loketten ontwikkelt en onderhoudt. Dit staat er niet aan in de weg dat al voor de oprichting van de Stichting een Bureau voor Rechtshulp wordt omgevormd tot een juridisch loket en zijn dienstverlening aanvangt. De klacht is ongegrond.
10. Onder 2.9 heeft de voorzieningenrechter overwogen dat Paralegal op enig moment een website heeft gelanceerd met de naam juridischloket.info. Volgens de grief heeft Paralegal reeds op 2 januari, althans in de maand januari 2004, haar website www.juridischloketinfo gelanceerd.
11. Het hof overweegt als volgt. Tussen partijen is in geschil wanneer de website van Paralegal voor bezoekers toegankelijk is geworden. Paralegal beroept zich ter onderbouwing van haar standpunt dat haar website reeds in januari 2004 toegankelijk was voor bezoekers op de door haar overgelegde schriftelijke verklaring van E. Huisman van Synthesis I.T. Paralegal heeft evenwel op 11 september 2006 zelf aan (onder meer) The Divorce Office gemaald: *'Hiermee informeren wij u dat de beginversie van www.juridischloket.info is gelanceerd en nodigen u volgaarne uit deze site te bezoeken'*. De stelling van Paralegal dat sprake is van een vergissing, respectievelijk dat bedoeld is: een herziene versie, acht het hof voorshands onvoldoende geloofwaardig. In het licht van deze email van Paralegal, alsook het ontbreken van gegevens over bezoekersaantallen van de website en daaruit voortgevloeid werk, acht het hof onvoldoende aannemelijk geworden dat de website reeds in januari 2004 toegankelijk was. Deze klacht faalt dus.
12. Grief II is gericht tegen het voorlopige oordeel van de voorzieningenrechter (onder 4.1) dat HJL een onderneming is in de zin van de Handelsnaamwet (hierna ook: Hnw.). Volgens de toelichting streeft HJL er niet naar materieel voordeel te behalen. Zij wordt volledig gesubsidieerd door de overheid en kan niet als onderneming, die in concurrentie met anderen aan het commerciële handelsverkeer deelneemt, worden aangemerkt. Er moet sprake van een *eigen* streven naar materieel voordeel, dat wil zeggen een voordeel dat aan HJL zelf toekomt. Uit de omstandigheid dat HJL beoogt *anderen* kosten te besparen, kan niet worden afgeleid dat zij streeft naar materieel voordeel, aldus de toelichting.
13. Artikel 1 Hnw. bepaalt dat onder handelsnaam in de zin van die wet wordt verstaan de naam waaronder een onderneming wordt gedreven. In zijn arrest van 24 december 1976, NJ 1978, 431, heeft de Hoge Raad aanvaard dat van een onderneming (reeds) sprake is indien in georganiseerd verband het oogmerk om materieel voordeel te behalen aanwezig is.

0703813256

Rolnummer: 08/6

4

14. HJL stelt zich op het standpunt dat niet alleen sprake is van een oogmerk om materieel voordeel te behalen indien de onderneming dit voor zichzelf, haar oprichters of haar eigenaren beoogt; hiervan kan volgens haar evengoed sprake zijn wanneer een bepaald materieel voordeel voor de organisatie, de leden of andere direct betrokkenen wordt beoogd. Zo is het nastreven van kostenbesparingen voor de organisatie of leden van de onderneming bijvoorbeeld voldoende om een streven naar materieel voordeel aan te kunnen nemen. In dit verband stelt HJL dat zij gratis juridisch(e) informatie en advies verstrekt aan mindervermogenden met het doel om deze groep mensen de kosten die aan commerciële juridische dienstverlening zijn verbonden, te besparen. Weliswaar streeft HJL geen materieel voordeel voor zichzelf na; zij beoogt dit wel degelijke voor haar klanten, aldus HJL. Volgens HJL vormen haar diensten (voor mindervermogenden) een alternatief voor de commerciële juridische dienstverlening, waardoor HJL automatisch in concurrentie met commerciële juridische dienstverleners treedt.
15. Het hof overweegt als volgt. HJL is een stichting die ingevolge artikel 2 van haar statuten tot doel heeft het realiseren van een effectieve en efficiënte toegang tot een kwalitatief goed stelsel van gesubsidieerde rechtbijstand. Dat doel tracht zij te bereiken door binnen Nederland juridische loketten op te richten en in stand te houden. De juridische loketten verlenen hun diensten om niet. Naar HJL niet betwist, wordt zij volledig gesubsidieerd door de overheid. Zij heeft dus zelf geen inkomsten. Dat haar klanten – gesteld noch gebleken is dat zij leden heeft – kosten besparen in die zin dat deze klanten, indien zij zich in plaats van tot een juridisch loket tot een advocaat of andere, op commerciële basis werkende juridische dienstverlener wenden, daarvoor zouden moeten betalen, brengt niet mee dat het oogmerk om materieel voordeel te behalen aanwezig is. Naar het voorlopige oordeel van het hof moet het arrest van de Hoge Raad aldus worden uitgelegd dat het oogmerk om materieel voordeel te behalen bij de onderneming zelf aanwezig moet zijn. Dat oogmerk moet immers *in georganiseerd verband* aanwezig zijn, dat wil zeggen binnen de organisatie van de onderneming. Nu HJL haar diensten om niet verleent, kan zij naar het voorlopige oordeel van het hof ook niet als concurrent van commerciële juridische dienstverleners worden aangemerkt. Rechtzoekenden die niet voor gefinancierde rechtshulp in aanmerking komen, zullen zich (noodgedwongen) moeten wenden tot een commerciële dienstverlener. Mindervermogenden, die wel voor gefinancierde rechtshulp in aanmerking komen, zullen, naar aangenomen moet worden, steeds – in eerste instantie; HJL kan ook doorverwijzen – kiezen voor HJL. HJL beroept zich nog op het arrest van dit hof van 22 november 2001, BIE 2003, 33, maar het hof kan daarin geen steun voor haar standpunt vinden. In dat geval ging het anders dan in het geval van HJL, om een stichting die zich bezighield met het verrichten van diensten tegen betaling en bestond een aantal soortgelijke organisaties, waarmee die stichting concurreerde. Naar het voorlopige oordeel van het hof kan HJL dus niet worden aangemerkt als een onderneming in de zin van de Handelsnaamwet. Grief II is gegrond.
16. Het voorgaande brengt mee dat aan HJL geen bescherming toekomt op grond van de Hnw. In het midden kan dan blijven of sprake is geweest van rechtscheppend gebruik van de (handels)naam van HJL, dan wel die van Paralegal. Grieven III tot en met IX, die hierop betrekking hebben, behoeven in zoverre geen behandeling. Het hof zal met hetgeen daar is aangevoerd rekening houden voor zover (tevens) van belang voor de hierna te bespreken grondslag.

0703813256

Rolnummer: 08/6

5

17. In hoger beroep heeft HJL voorwaardelijk, voor het geval het hof tot het oordeel zou komen dat HJL niet als onderneming in de zin van de Handelsnaamwet kan worden aangemerkt, de grondslag van haar eis vermeerderd met onrechtmatige daad. Zij stelt dat Paralegal door een handelsnaam te kiezen die nagenoeg identiek is aan de naam van HJL, nodeloos verwarring sticht onder het relevante publiek. Deze handelwijze van Paralegal is onrechtmatig jegens haar, aldus HJL.
18. Het hof zal mitsdien onderzoeken of de vordering van HJL op grond van onrechtmatige daad toewijsbaar is. Daartoe acht het hof de volgende omstandigheden van belang.
- Van 'een juridisch loket' in het kader van gesubsidieerde rechtsbijstand wordt voor het eerst gesproken in een publicatie uit 2001 van het Verweij-Jonker Instituut, dat in opdracht van de Raden voor Rechtsbijstand de toekomst van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand heeft verkend en verschillende toekomstscenario's heeft opgesteld.
 - Eind 2002 stemt de Ministerraad in met een voorstel van de Minister van Justitie tot wijziging van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. In een persbericht van de ministerraad van 13 december 2002 wordt aangekondigd dat de bestaande Bureaus voor Rechtshulp tot een onderdeel van 'het juridisch loket' zullen worden getransformeerd.
 - In 2003 wordt in het Advocatenblad in verschillende afleveringen aandacht besteed aan de omvorming van bureaus voor rechtshulp tot juridische loketten, waarin ook wordt gesproken van 'het Juridisch Loket'.
 - Op 22 september 2003 verschijnt het bedrijfsplan 'Raamwerk vorming juridisch loket'. Daarin wordt ook vermeld dat een stichting Juridisch Loket zal worden opgericht.
 - In oktober 2003 wordt in de landelijke pers (Volkskrant van 9 oktober 2003; NRC Handelsblad van 10 oktober 2003) bericht over de oprichting van (de stichting) het Juridisch Loket.
 - Op 6 november 2003 zendt Zembla op televisie een reportage hierover uit.
 - Op 18 november 2003 stemt de Tweede Kamer in met het wetsvoorstel tot wijziging van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand.
- In het licht hiervan moet voorshands worden aangenomen dat medio 2003, in elk geval uiterlijk op 18 november 2003, duidelijk was dat de organisatie voor gesubsidieerde rechtsbijstand de naam '(het) juridisch loket' zou krijgen. Paralegal is opgericht op 11 november 2003. Uit de door HJL als productie 14 overgelegde 'Handelsregisterhistorie' blijkt dat Paralegal eerst op 18 november 2003 aan haar bedrijfsomschrijving – kort gezegd: activiteiten ter promotie van het beroep en de inzet van paralegals – heeft toegevoegd: 'het exploiteren en beheren van een algemene juridische wegwijzer via internet onder de domein- en handelsnaam: www.juridischloket.info.' Naar het voorlopig oordeel van het hof volgt hieruit dat Paralegal wist, althans had kunnen en moeten weten dat de nog te hervormen bureaus voor rechtshulp en/of de daartoe op te richten stichting de naam 'juridisch loket' zouden krijgen.
19. Ook in geval een beroep wordt gedaan op de (aanvullende) bescherming van artikel 6:162 BW is in beginsel vereist dat sprake is van verwarringsgevaar bij het publiek. Grief X is gericht tegen de overweging van de voorzieningenrechter (onder 4.4) dat evident is dat in dit geval verwarring te duchten is. In de toelichting op deze grief

0703813256

Rolnummer: 08/6

6

voert zij aan dat tussen Paralegal en HJL geen verwarring te duchten is omdat zij zich niet op dezelfde markt begeven. Paralegal is actief op het gebied van de commerciële juridische dienstverlening, terwijl HJL zich richt op on- en mindervermogenden. HJL krijgt subsidie en biedt (nagenoeg) gratis juridisch advies aan ter uitoefening van een publieke taak. Paralegal daarentegen is een commerciële onderneming die beoogt winst te behalen door tegen betaling juridisch advies te verlenen via het internet en een 0900-telefoonnummer voor € 0,80 per minuut. Het is derhalve niet aannemelijk dat rechtzoekenden die gratis juridisch advies willen inwinnen zich tot Paralegal zullen wenden, aldus de toelichting.

20. In aanmerking genomen dat de handels- en domeinnaam van Paralegal – (www.juridischloket.info) – slechts in geringe mate afwijkt van de naam van HJL, en dat Paralegal en HJL zich beide bezighouden met het geven van juridisch advies, is het hof voorshands van oordeel dat voor het publiek wel degelijk gevaar voor verwarring tussen HJL en Paralegal is te duchten. Dat ook daadwerkelijk verwarring is ontstaan, blijkt uit de omstandigheid dat Paralegal, naar zij zelf stelt, wel eens 'verkeerde bezoekers' krijgt. Dat Paralegal haar diensten tegen betaling verricht en HJL gratis, is niet relevant voor de beoordeling of er verwarring(sgevaar) bestaat. Indien een rechtzoekende zich tot Paralegal wendt in de veronderstelling dat hij van doen heeft met HJL, zal hij eveneens – evenwel ten onrechte – veronderstellen dat de diensten van Paralegal gratis worden verleend. Hieruit volgt naar het voorlopig oordeel van het hof tevens dat voldoende aannemelijk is dat HJL door de handelwijze van Paralegal schade – naar zij stelt: verlies van exclusiviteit van de naam en reputatieschade – lijdt.
21. In het licht van het voorgaande is het hof voorshands van oordeel dat het gebruik door Paralegal van de handels- en domeinnaam (www.juridischloket.info) onzorgvuldig is jegens (aanvankelijk: de oprichters van) HJL. De voorzieningenrechter heeft de vordering dan ook terecht toegewezen, wat er zij van de motivering van haar beslissing.
22. Hieruit volgt dat gegrondheid van grief II niet tot vernietiging van het vonnis van de voorzieningenrechter kan leiden. De grieven XI en XIII (grief XII ontbreekt), XV tot en met XVII en grief (naar het hof begrijpt) XIX, die gericht zijn tegen de toewijzing van de vordering van HJL, zijn dus ongegrond.
23. Grieven XIV en XVIII zijn gericht tegen de veroordeling van Paralegal in de (volledige) proceskosten. Deze grieven zijn gegrond, wat er zij van hetgeen in de toelichting daarop wordt aangevoerd. Nu de vordering (slechts) toewijsbaar is op grond van onrechtmatige daad en niet op grond van artikel 5 Hnw., is artikel 1019h Rv. niet van toepassing. Het hof zal het liquidatietarief toepassen.
24. Het voorwaardelijk incidenteel beroep is ingesteld '(v)oor zover daartoe aanleiding bestaat'. Het hof neemt aan dat daarvan geen sprake is.
25. Het hof zal het vonnis van de voorzieningenrechter vernietigen wat betreft de proceskostenveroordeling en voor het overige bekrachtigen met verbetering van gronden. Paralegal zal in de kosten van het hoger beroep worden veroordeeld.

0703813256

Rolnummer: 08/6

7

Beslissing

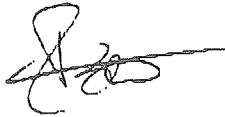
Het hof:

- vernietigt het tussen partijen gewezen vonnis van de voorzieningenrechter in de rechtbank Rotterdam van 29 november 2007, voor zover het de proceskostenveroordeling betreft.

en, opnieuw rechtdoende,

- veroordeelt Paralegal in de kosten van de procedure in eerste aanleg, tot op heden aan de zijde van HJL begroot op € 335,31 aan verschotten en € 816,- aan salaris procureur;
- bekrachtigt het vonnis voor het overige;
- veroordeelt Paralegal in de kosten van het hoger beroep, tot op heden aan de zijde van HJL begroot op € 300,- aan verschotten en € 2.682,- aan salaris procureur.

Dit arrest is gewezen door mrs C.J. Verduyn, T.H. Tanja-van den Broek en S.U. Otevanghers en in het openbaar uitgesproken op 18 november 2008 in tegenwoordigheid van de griffier.



Voor afschrift,
De Griffier van het Gerechtshof
te 's-Gravenhage

